

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι. ΚΑΛΛΙΡΗΣ

ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ

ΕΝΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ

Πρόλογος: Νέστωρ Κουράκης
Καθηγητής Νομικής Πανεπιστημίων Αθηνών και Λευκωσίας

ΑΘΗΝΑ 2022

Π.Ν.

ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο τίτλος του ανά χείρας βιβλίου είναι πράγματι προκλητικός και φαίνεται να υπόσχεται μια νέα, ενδιαφέρουσα ματιά στο κρίσιμο πρόβλημα της σχέσης δύο «τόπων» πρώτου μεγέθους της Εγκληματολογίας, ιδίως ως προς το δεύτερο σκέλος του: «Οργανωμένο Έγκλημα και Διαφθορά. Ένα Παιχνίδι Ισορροπίας». Ήδη όμως από τις πρώτες σελίδες ο αινιγματικός τίτλος αποκωδικοποιείται κι έτσι γίνεται πρόδηλος και ο σκοπός του βιβλίου: Ο συγγραφέας Κωνσταντίνος Καλλιρίης επιχειρεί με τη μονογραφία του να συσχετίσει το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά μέσα από το πρίσμα της θεωρίας των παιγνίων. Και αναλαμβάνει, στο πλαίσιο αυτό, να καταδείξει ότι οι επικεφαλής του οργανωμένου εγκλήματος από τη μια πλευρά και οι κρατικοί αξιωματούχοι από την άλλη, ως δύο ισχυροί και ισότιμοι παίκτες, θεωρούν προτιμότερο να βρίσκουν μέσω της διαφθοράς ένα κοινό σημείο ειρηνικής συνύπαρξης και «διεφθαρμένης ισορροπίας», προς ίδιον εκατέρωθεν όφελος. Αντί, δηλαδή, να συγκρούονται μεταξύ τους και να προσφεύγουν στη βία, πιστεύουν, κατά την ερευνητική υπόθεση του συγγραφέα, ότι διαφυλάσσουν καλύτερα τα συμφέροντά τους εάν έλθουν σε συνεννόηση και «τα βρουν» μεταξύ τους.

Προς διακρίβωση και έλεγχο αυτής της ερευνητικής υπόθεσης, ο συγγραφέας βασίζεται από θεωρητική άποψη στην προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής (rational choice approach), όπως αυτή προσιδιάζει σε οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που λειτουργούν κατά το πρότυπο επιχειρήσεων και που συνυπολογίζουν με ψυχρό και κυνικό τρόπο το κόστος και τα οφέλη των σχεδιαζόμενων ενεργειών τους. Κυρίως, όμως, ο συγγραφέας επιχειρεί να επαληθεύσει τη βασιμότητα της υπόθεσής του ανατρέχοντας, σε πρακτικό επίπεδο, στην ιστορική εξέλιξη τριών από τις εμβληματικότερες εγκληματικές οργανώσεις διεθνώς, ήτοι της σικελικής Μαρφίας (Mafia – ορθότερα προφέρεται Μάφια), της οργάνωσης του Σικάγου Outfit (στα Ελληνικά η έννοια του όρου είναι: εξοπλισμός, αλλά εδώ σημαίνει απλά «οργάνωση»), καθώς και της ιαπωνικής Γιάκουζα (Yakuza).

Διαπιστώνει έτσι εν πρώτοις για τη Μαφία, ότι η οργάνωση αυτή είχε καταφέρει επί πολλά χρόνια να διαμορφώσει σχέσεις «διεφθαρμένης ισορροπίας» με κρατικούς αξιωματούχους της Σικελίας, έχοντας ταυτόχρονα και την ανοχή ή και υποστήριξη του εκεί πληθυσμού στον οποίο προσφέρονταν δυνατότητες προστασίας και εργασίας. Υπογραμμίζει όμως ότι το σκηνικό αυτό ανετράπη το 1992, όταν δολοφονήθηκαν από τη Μαφία οι δικαστές Falcone και Borsellino, επειδή αρνήθηκαν να δωροδοκηθούν και αντιθέτως προχώρησαν στην απηνή δίωξή της. Η κοινω-

νική δυσαρέσκεια που προκλήθηκε τότε στην Ιταλία επέφερε δραστηριοποίηση των διωκτικών αρχών, οι δε επακολογήσασες καταδίκες μελών της οργάνωσης έπληξαν το κύρος και την οικονομική της ισχύ. Επήλθε, επομένως, μια σοβαρή ζημία για τους παίκτες αυτής της «διεφθαρμένης ισορροπίας» που υπήρχε έως τότε, και το γεγονός αυτό εξηγεί, κατά τον συγγραφέα, την έκτοτε απαρασάλευτη προτίμηση αυτών των παικτών στην ορθολογική επιλογή για διατήρηση της ισορροπίας και της «ειρήνης» μέσω της διαφθοράς.

Εξάλλου, ως προς την περίπτωση της εγκληματικής οργάνωσης Outfit του Σικάγου, καταγράφεται μια παρόμοια εξέλιξη, καθώς μετά τις εξάρσεις βίας που είχαν παρατηρηθεί υπό την ηγεσία του Αλ Καπόνε και τη βίαιη αντίδραση των διωκτικών αρχών κατά την περίοδο της «ποτοαπαγόρευσης» (1920-1933), επήλθε στη συνέχεια μια «ορθολογικοποίηση» των σχέσεων της οργάνωσης με το Κράτος και δη με την ίδια την κεντρική πολιτική εξουσία, σε βαθμό ώστε η Outfit να καταστεί σταδιακά ισότιμος παίκτης ακόμη και απέναντι στον Πρόεδρο Τρούμαν, εξασφαλίζοντας έτσι στο υψηλότερο επίπεδο την ασυλία που απαιτούσαν οι εγκληματικές της δραστηριότητες.

Τέλος, σε ανάλογες επισημάνσεις προβαίνει ο συγγραφέας και για την ιαπωνική Yakuza, εστιάζοντας ιδίως στην «ανισορροπία» που προκλήθηκε από τη μεταβολή των συσχετισμών ισχύος ανάμεσα σε αυτήν και το Κράτος, όταν η οργάνωση έχασε, από τη δεκαετία του 1960 και εφεξής (με αποκορύφωση τον «Anti-Yakuza Law» του 1991 και τα επόμενα νομοθετήματα της περιόδου 1992-2008), ένα σημαντικό μέρος της κοινωνικής αποδοχής την οποία της εξασφάλιζε ο μύθος του «ευγενούς παράνομου υπερασπιστή των αδυνάτων». Αντίστοιχος μύθος, που εξασφάλιζε τη βιωσιμότητα τέτοιων οργανώσεων, καλλιεργείτο άλλωστε τόσο για τη Mafia ως προς τη σχέση της με τις ευρείες μάζες του σικελικού πληθυσμού, όσο και για την οργάνωση Outfit ως προς τις διασυνδέσεις της με τα συνδικάτα και τις εθνοτικές ομάδες των μεταναστών. Το αποτέλεσμα για τη Yakuza αυτής της ανισορροπίας ήταν οι κρατικοί αξιωματούχοι να αθετούν τις υποσχέσεις τους προς την οργάνωση και η τελευταία να αντιδρά βίαια, κάτι που επέφερε τελικά την αποδυνάμωσή της, αν και όχι την εξάλειψή της.

Βέβαια, η ύπαρξη αυτής της ορθολογικής ισορροπίας μέσω της διαφθοράς ποικίλλει ως προς την έκταση και την έντασή της από χώρα σε χώρα και από εποχή σε εποχή, ανάλογα με τη γενικότερη πολιτική που ασκείται εκάστοτε από κυβερνήσεις απέναντι στο οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά, ιδίως μάλιστα όταν οι κυβερνήσεις αυτές έχουν ως σημαία τους την καταπολέμηση του εγκλήματος. Ωστόσο, τα τεκμηριωμένα και πρωτότυπα πορίσματα στα οποία καταλήγει ο συγγραφέας για τη σχέση ειρηνικής συνύπαρξης και «διεφθαρμένης ισορροπίας» μεταξύ των εμπλεκόμενων «παικτών» έχουν ιδιαίτερη αξία, καθώς φωτίζουν τη σχέση αυτή υπό ένα νέο ερευνητικό πρίσμα.

Η σημασία, όμως, του έργου του Κωνσταντίνου Καλλίρη δεν εξαντλείται σε αυ-

τήν την καινοτόμα επιστημονική του συνεισφορά. Το ανά χείρας έργο έχει πολλά ακόμη να προσφέρει στον αναγνώστη. Ιδίως χάρη στη διεπιστημονική μέθοδο που εφαρμόζει ο συγγραφέας, η προσέγγιση εννοιών όπως το Οργανωμένο Έγκλημα και η Διαφθορά αποκτά νέο περιεχόμενο, που συμβαδίζει και με τις ισχυρές προκλήσεις της εποχής μας. Προκλήσεις που είναι, άλλωστε, ιδιαίτερα περίπλοκες, καθώς συνδέονται με ποικίλες κρίσεις του 21^{ου} αιώνα, όπως η οικονομική, η κρίση λόγω πανδημίας και μεταναστευτικού, καθώς και η ήδη διαμορφούμενη κρίση λόγω βαθμιαίας ανατροπής του status quo σε διεθνές επίπεδο. Ευλόγως δηλαδή, στο πλαίσιο τέτοιων κρίσεων και της ανομικής σύγχυσης αξιών που συνακόλουθα επικρατεί, τα σαπρόφυτα του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς ευδοκιμούν περισσότερο και μάλιστα μεταλλάσσονται, λαμβάνοντας ολοένα νέες μορφές. Είναι άλλωστε εδώ χαρακτηριστική η ειδησεογραφία που δημοσίευσε πρόσφατα η ιταλική οικονομική εφημερίδα *Il Sole 24 Ore* (30.9.2021) και κατά την οποία η οικονομική δυσπραγία που προκλήθηκε από την πανδημία του κορωνοϊού όχι μόνο δεν επηρέασε αρνητικά τον κύκλο εργασιών της Μαφια, αλλ' αντιθέτως τον ενίσχυσε κατά πολύ, εάν κρίνουμε τουλάχιστον από το γεγονός ότι το 2020 στα ιταλικά λιμάνια κατασχέθηκαν δύο και πλέον φορές περισσότερα ναρκωτικά (αύξηση 204% σε σχέση με το 2019) και 2,2 φορές περισσότερα διακινούμενα απόβλητα (224%). Μάλιστα, τα κατασχεθέντα αυτά προϊόντα αποτελούν απλώς την κορυφή του παγόβουνου, καθώς ο «σκοτεινός αριθμός» είναι πολλαπλάσιος. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους Ιταλούς αναλυτές του Σώματος Καταπολέμησης της Μαφια, για κάθε κιλό λαθραίων εμπορευμάτων που κατάσχεται, τουλάχιστον τρία έχουν περάσει χωρίς να εντοπισθούν – βλ. διαδικτυακά: <https://www.ilsole24ore.com/art/mafia-spa-l-import-export-droga-e-rifiuti-triplicanell-anno-pandemia-AEjf3Pk>.

Σε όλες αυτές τις προκλήσεις ο συγγραφέας, μέσα από την εμπειριστατωμένη προσέγγισή του, ανταποκρίνεται ομολογουμένως με επιτυχία, καθώς διαθέτει όλη εκείνη την πανοπλία γνώσεων και μεθόδου που του επιτρέπουν να διεισδύει με άνεση στην ουσία των πραγμάτων, να αναδεικνύει τους καθοριστικούς τους παράγοντες και, συνακόλουθα, να προτείνει λύσεις στην αντιμετώπιση των αντίστοιχων προβλημάτων. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο ότι ο Κωνσταντίνος Καλλίρης, πέρα από την ανά χείρας μονογραφία, για την οποία με συμβουλευθήκε, ετοιμάζει και δεύτερη, με θέμα «Autonomy, Well-Being and the Law», καθώς και ότι είναι κάτοχος δύο διδακτορικών διπλωμάτων, ενός από το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης (2012) και ενός άλλου από το Πανεπιστήμιο Αθηνών (2019). Επιπλέον ο συγγραφέας έχει να επιδείξει στο βιογραφικό του σειρά από ενδιαφέρουσες μελέτες, δύο μάλιστα από τις οποίες είχα τη χαρά να δω δημοσιευμένες, αντίστοιχα, στους δύο Τόμους που εκδόθηκαν προς τιμήν μου, τον ελληνόγλωσσο και τον ξενόγλωσσο (<http://crime-in-crisis.com/>).

Πρόκειται, επομένως, για έναν ιδιαίτερα αξιόλογο εκπρόσωπο μιας νέας γενιάς

Πρόλογος

επιστημόνων, που συνδυάζουν αρμονικά τις ιδιότητες του Εγκληματολόγου και του Ποινικολόγου και που είναι έτσι σε θέση όχι μόνο να αναλύουν τις νομικές, κοινωνιολογικές και άλλες πτυχές του εγκληματικού φαινομένου, αλλά επιπλέον, όπως σημειώθηκε ήδη, να προτείνουν αποτελεσματικές ιδέες για τη διαχείριση και καταπολέμησή του σε επίπεδο νομοθετικό και αντεγκληματικής πολιτικής.

Συμπερασματικά, το ανά χείρας βιβλίο προέρχεται από έναν ιδιαίτερα καταρτισμένο επιστήμονα που φιλοδοξεί να προσφέρει για το θέμα του μιαν ευρύτερη θεωρητική προσέγγιση, με δυνατότητες εφαρμογής σε μια συγκεκριμένη έννομη τάξη, αλλά και οπουδήποτε αλλού εμφανίζεται το υπό μελέτη φαινόμενο. Ως εργαλείο για την ευρύτερη αυτή προσέγγιση, ο συγγραφέας, όπως επισημάνθηκε ήδη, χρησιμοποιεί μια διεπιστημονική μέθοδο η οποία έχει «ολιστικό» χαρακτήρα, καθώς συνδυάζει τη θεωρία παιγνίου, την ιστορία και την πολιτική επιστήμη με τα «παραδοσιακά» νομικά και εγκληματολογικά εργαλεία.

Αυτή η καινοτόμα συμβολή στον επιστημονικό διάλογο δημιουργεί έτσι ερεθίσματα για νέους στοχασμούς τόσο στον έμπειρο μελετητή όσο και στον νέο επιστήμονα, διευρύνοντας τους μεθοδολογικούς τους ορίζοντες και θέτοντας νέα ερωτήματα ή και παλαιά ερωτήματα με νέα μορφή. Από την άποψη αυτή, η ανά χείρας μονογραφία αξίζει να μελετηθεί ιδιαίτερα από όλους εκείνους οι οποίοι διακατέχονται από την ανάγκη να διευρύνουν καθημερινά τους ορίζοντές τους, επιστημονικούς αλλά και ευρύτερα πνευματικούς.

Νέστωρ Κουράκης
Καθηγητής Νομικής Πανεπιστημίων Αθηνών και Λευκωσίας
Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Επιστημών και Τεχνών